

Література

1. Kenen P. *Currency internationalisation: an overview* / P. Kenen. – Bank for International Settlements, 2011. – 9–18 p.
2. Helleiner E. *The future of the dollar* / E. Helleiner, J. Kirshner. – Cornell University Press, 2012. – ISBN 978-0-8014-5749-4.
3. Lim M. E.-G. *The euro's challenge to the dollar: different views from economists and evidence from cofer (currency composition of foreign exchange reserves) and other data* / M. E.-G. Lim. – International Monetary Fund, 2006. – ISBN 978-1-4519-0919-7.
4. Kirshner J. *Currency and coercion: the political economy of international monetary power* / J. Kirshner. – Princeton, N. J. : Princeton University Press, 1997. – ISBN 978-0-691-01626-9.
5. Strange S. *The politics of international currencies* / S. Strange // *World Politics*. – 1971. – Vol. 23, No. 2. – P. 215–231.
6. Otero-Iglesias M. *The euro, the dollar and the global financial crisis: currency challenges seen from emerging markets* / M. Otero-Iglesias. – Routledge, 2014. – ISBN 978-1-317-63675-5.
7. Helleiner E. *Political determinants of international currencies: what future for the us dollar?* / E. Helleiner // *Review of International Political Economy*. – 2008. – Vol. 15, No. 3. – P. 354–378.
8. Лизун М. Валютні союзи: ретроспективні та сучасні форми / М. Лизун, І. Ліщинський // *Економічний простір*. – 2017. – No. 118. – P. 47–60.
9. Лизун М. Регулювання ринку цінних паперів в розвинутих країнах світу: досвід для України / М. Лизун, І. Ліщинський // *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. – 2015. – Vol. 2, No. 38.

ІГОР ЛІЩИНСЬКИЙ

«ПЕРЕЗАПУСК» КОНЦЕПЦІЇ ПОЛЮСІВ ЗРОСТАННЯ

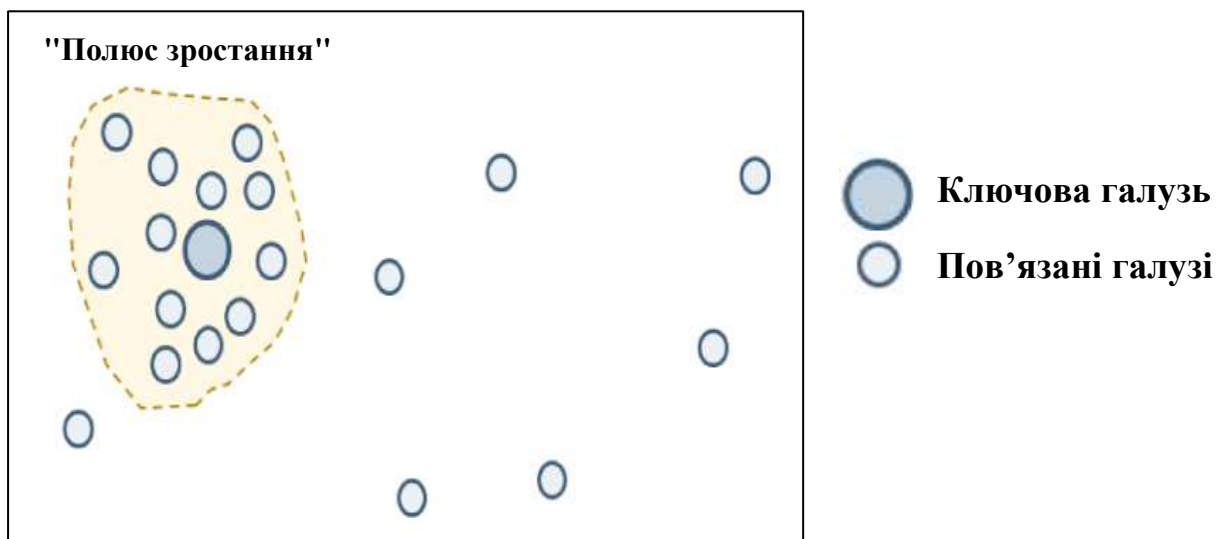
Протягом останніх десятиліть в об'єднаній Європі спостерігається «перезапуск» дещо забутої концепції полюсів зростання, пік популярності якої припав на 50–60-ті роки ХХ століття. В низці загальноєвропейських документів акцентується увага на територіальному вимірі політики когезії (згуртованості) та важливості досягнення поліцентричного і збалансованого територіального розвитку.

Центральною ідеєю парадигми полюсів зростання (англ. "growth poles") є твердження про те, що економічний розвиток не є однорідним по всій території, але натомість концентрується навколо певного центру (полюсу, ядра). Цей полюс часто формується та розвивається в межах однієї ключової галузі (рис. 1) за рахунок прямих і непрямих ефектів. Прямий ефект проявляється через закупівлю товарів і послуг від постачальників (висхідний зв'язок), або надання

товарів і послуг споживачам (низхідний зв'язок). Непрямі ефекти можуть включати, наприклад, попит на товари та послуги з боку осіб зайнятих в ключовій і пов'язаних індустріях, що сприяють розвитку і розширенню інших видів економічної діяльності, таких як роздрібна торгівля.

Експансія базової галузі передбачає розширення виробництва, зайнятості, пов'язаних інвестицій, а також нових технологій і нових галузей промисловості. Через яскраво виражені ефекти масштабу та агломерації, регіональний розвиток в районі полюса зростання є незбалансованим.

На більш пізньому етапі, можлива поява вторинних полюсів зростання, в основному, якщо вторинний промисловий сектор формується із власним комплексом пов'язаних галузей, сприяють регіональної економічної різноманітності.

Рис. 1 Схема полюса зростання навколо ключової галузі

Джерело: [<https://people.hofstra.edu/geotrans/eng/ch2en/conc2en/growthpoles.html>]

Транспорт, особливо транспортні термінали, можуть відігравати важливу роль в цьому процесі. Чим більше залежні або пов'язані діяльність є транспорт, тим більше ймовірно, і сильно це стосунки. Глобальні ланцюжка поставок були оскаржені кілька аспектів теорії полюсів зростання, оскільки зростання та зв'язку генерується основної галузі може стосуватися діяльності, розташованих в іншому місці.

Теорія полюсів зростання (розвитку) була розроблена в 1950-х рр. французьким економістом Ф. Перру [1]. В її основі лежить уявлення щодо провідної ролі галузевої структури економіки і, в першу чергу, лідируючих галузей, що створюють нові товари та послуги. Центри і ареали економічного простору, в яких розміщуються підприємства провідних галузей, стають полюсами, які притягують до себе фактори виробництва, оскільки забезпечують найбільш ефективну їх експлуатацію.

Пізніше Ж. Будвіль [2] показав, що в якості полюсів росту можна розглядати не лише об'єднання підприємств галузей-лідерів, але і конкретні території (населені пункти), які виконують в економіці регіону функції

генераторів інновацій та прогресу. Дане твердження набуло тепер нового розвитку після публікації праць Р. Флориди про креативний клас.

Таким чином, полюси росту можна трактувати як географічну агломерацію економічної активності чи як сукупність міст, які володіють комплексом розвинутого виробництва.

Х. Ласуен [3] деталізував уявлення про полюси економічного росту:

1. Полюсом росту може бути регіональний комплекс підприємств, які формують експорт регіону, а не просто провідну галузь;

2. Система полюсів і кожен із них зокрема ростуть за рахунок імпульсів, що породжені загальнонаціональним попитом, який передається через експортний сектор регіону;

3. Імпульс росту передається другорядним галузям, а також географічній периферії, завдяки ринковим зв'язкам між підприємствами.

Теорія полюсів росту отримала подальший розвиток в працях П. Потье [4] про осі розвитку. Основна ідея полягала в тому, що території, розміщені між полюсами росту і забезпечують транспортне сполучення, отримують додаткові стимули розвитку, завдяки зростанню вантажопотоків, поширенню інновацій, розвитку інфраструктури. Тому вони перетворюються в осі (коридори) розвитку, що визначають разом із полюсами росту просторовий каркас регіону.

Мабуть, найбільш цілісною сучасною парадигмою, що пояснює виникнення полюсів зростання, є концепція нової економічної географії (НЕГ), що сформувалась у 1991 році після публікації двох праць П. Кругмана "Increasing Returns and Economic Geography" [5] та "Geography and Trade" [6]. Цікаво, що основні положення, які характерні для НЕГ, були представлені в дослідженнях представників німецької школи економічної географії А. Вебера, В. Хрісталлера, А. Льюша ще на початку ХХ століття. Цей факт послужив приводом для дещо іронічної фрази Пітера Нірі в Журналі економічної літератури: «Нова економічна географія уже підстаркувата.» [7]. Але заради справедливості, необхідно зазначити, що концепція НЕГ еволюціонувала від нової теорії торгівлі, а не від цих ранніх спроб пояснення агломерації.

Із наведеного вище матеріалу можна зрозуміти наскільки бурхливо розвивається сучасна просторова економічна теорія. Недаремно саме П. Кругман – основний ідеолог і популяризатор концепцій такого стибу – удостоєний у 2008 році Нобелівської премії. З кожним роком процеси економічної агломерації стають все відчутнішими, тому щоб уникнути гіркої участі «транзитної пустелі» необхідно враховувати теоретичні та практичні рекомендації творців концепції нової економічної географії.

Література

1. *Perroux F. Note sur la notion de poles croissance (Translated by Mette Monsted, 1974) / Perroux F. // Economic Appliquee. – Vol. 1, 2. – 1955. – p. 307–320.*

2. *Bourdeville J. Problems of Regional Economic Planning / J. Bourdeville. – Edinburg: Edinburg University Press, 1968.*

3. *Lasuen J. On Growth Poles / J. Lasuen // Urban Studies. – 1969. – Vol. 6. – No. 2. – p. 137–161. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: usj.sagepub.com/content/6/2/137.short.*

4. *Pottier P. Axes de communication et developpement economique / P. Pottier // Revue Economique. – 1963. – Vol. 14. – s. 58–132. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econpapers.repec.org/article/prsreveco/reco_5f0035-2764_5f1963_5fnum_5f14_5f1_5f407543.htm*

5. *Krugman P. Geography and trade / P. Krugman. – Cambridge: MIT Press, 1991.*

6. *Krugman P. Increasing returns and economic geography / P. Krugman // Journal of Political Economy. – 1991. – Vol. 99. – p. 483–499.*

7. *Neary P. Of Hype and Hyperbolas: Introducing the New Economic Geography / P. Neary // Journal of Economic Literature. – 2001. – June. – p. 536–561.*

8. *Ліщинський І. Нова економічна географія та альтернативні концепції агломерації виробництва / І. Ліщинський. // Журнал європейської економіки. – 2009. – № 3. – С. 241–264.*

ПАВЛО МАЗНОВ

Науковий керівник:

к.е.н., доц. Кривоус В. Б.

СТАН ТА ПЕРЕДУМОВИ ЗНИЖЕННЯ БОРГОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Потреба в залученні додаткових коштів для покриття бюджетного дефіциту та реалізації макроекономічних проектів є хронічною для багатьох держав світу. Вона змушує уряди держав вдаватися до залучення додаткових джерел фінансування, таких як кредити. Активна політика уряду України щодо залучення фінансових ресурсів на кредитній основі протягом останніх років стала причиною стрімкого зростання державного боргу. Обслуговування і погашення державного боргу у сучасних реаліях створюють значне навантаження на державний бюджет. Повернення Україною фінансових ресурсів, позичених у попередні роки, витягує з державного бюджету значні кошти, які могли б бути спрямовані на інвестиції у економіку країни. У цій ситуації гостро постає проблема розробки та впровадження шляхів оптимізації боргової політики уряду в контексті сприяння зниженню боргового навантаження на економіку України.

Проблема державного боргу та механізму функціонування боргової політики стала предметом дослідження відомих зарубіжних науковців, зокрема, Р. Барро, Дж. Кейнса, А. Лаффера, Р. Мандела, К. Рейнхарта, а також українських вчених, таких як О. Барановського, В. Загорського, О. Длугопольського, М. Єрмоленка, В. Кривоуса.

Згідно Статті 18 Бюджетного Кодексу України: “Загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України”.[1] Однак, слід відмітити, що загальноприйнятою у світі є практика утримання рівня зовнішнього державного